

**Rex Kutyaotthon Alapítvány
Kutyakiképző-és kiképzésvezető
Tanfolyam**

Tansegédlet

Bevezető

Kedves Tanuló, Olvasó!

Az alábbi dokumentumban a Rex Kutyaotthon Alapítvány Kutyakiképző-és Kiképzésvezető tanfolyamának tananyagát olvashatja. A leírt tananyagban minden megtalálható, amit a sikeres vizsgálathoz tudni szükséges. Emellett az egyes előadásokon elhangzottak alapos tanulmányozását is jó szívvel ajánljuk. Mivel az alábbi tananyag a megírásának pillanatában a tudomány aktuális álláspontját tükrözte, így elképzelhető, hogy az újabb felfedezésekkel eltérő információk is elérhetőek. Amennyiben mást olvas valahol és azzal kapcsolatos hiteles kutatásból született cikket talál, kérem értesítsen minket.

Jó olvasást és tanulást kívánunk:

A Rex Kutyaotthon Alapítvány Kutyakiképző-és Kiképzésvezető tanfolyamának előadói

A kutyakiképzésről

A kutyakiképzés feltehetően a házasításáig nyúlik vissza. A kölyökkori kutyaképzés előnyeiről és javasolt módszereiről már a **Kr.e. 127-116** közötti időszakból maradtak fenn írásos feljegyzések. Az első széles körben elterjedt rendszer a „par force” módszer volt, melynek lényege, hogy a kutyát a kívánt feladatra fájdalom alkalmazásával veszik rá. A kutyák viselkedésének motivációit vizsgálva először Ivan Petrovics Pavlov végzett kutatásokat, aki a feltételes reflexeket vizsgálva a reakciókat egy minimális ingerkörnyezetben vizsgálta. Ennek nyomán elterjedt az a nézet, hogy a kutyára, mint „gépre” tekintettek, ami a megfelelő idomítás („beprogramozás”) után egy adott ingerre (parancs) egy adott automatikus választ ad (a betanított cselekvés). Azonban, mivel egy valós szituációban egy kutyára mindig nagyon sok inger hat, és ezen ingerek összessége határozza meg egy kutya következő cselekvését, ez a szemlélet idővel elhalványult. Ennek ellentétje az állat humanizálása, amely feltételezi, hogy a kutya motivációi, gondolatai az ember motivációihoz, gondolataihoz hasonlatosak. Bizonyos esetek leírásakor szemléletes, jól használható lehet, de tisztában kell lenni azzal, hogy ez csak egy korlátozottan használható praktikus eszköz a jelenség leírására. Érdemes a szélsőséges megnyilvánulásoktól tartózkodni és mindig a tényeken alapuló felfogást alkalmazni. Magyarországon a kutyák viselkedését, illetve a kutya–gazda viszonyt Csányi Vilmos etológus illetve Az ELTE etológiai tanszékének munkatársai tették meg vizsgálatuk tárgyává, és ehhez a munkához budapesti kutyaiskolák oktatóit és tanítványait is bevonták. Napjaink a tudományos világon belül a kutyákkal kapcsolatos kutatásokban világhírré tettek szert.

1848-ban Angliában megjelent a **Dog Breaking: The Most Expeditious, Certain and Easy Method, Whether Great Excellence or Only Mediocrity Be Required, With Odds and Ends for Those Who Love the Dog and the Gun** című könyv. Ez a könyv a korábbi erőszakon alapuló kiképzéssel ellentétben **a pozitív megerősítésre épülő kiképzést szorgalmazta**, illetve azt, hogy az állattal türelmesnek kell lenni és a jó tulajdonságaira kell koncentrálni a hibái helyett. Stephen Hammond **1882-ben** megjelent **Practical Training** című könyvében szintén **az étellel való motiválásra** helyezte a hangsúlyt. A 20. században új lendületet kapott a kutya feladatspecifikált kiképzése. **1910-ben megjelent Konrad Most német rendőrségi kutyakiképző Training Dogs Manual/ Kutyakiképzési kézikönyv** című könyve. A hagyományos kutyakiképzési módszer egyik atyjának tekinthetjük őt, ez **a büntetésre és pórázzal korrigálásra épülő ma már durvának számító módszer volt sokáig a legelterjedtebb nevelési mód (érdemes megjegyezni, hogy ebben az időszokban kezdtek elterjedni a gyerekek fegyelmezésén alapuló és azt szorgalmazó nevelési irányzatok is)**. Két tanítványa Josef Weber és Hans Tosutti Amerikában nyitott kutyaiskolákat és népszerűsítette a módszert. Az 1940-es évek elején Marion Bailey és Keller Breland megalapította az Animal Behavior Enterprises-t mely kereskedelmi célú kiképzésre szakosodott. **Ők használtak először klikkert**, bár az eszköz ekkor még nem vált népszerűvé. Valószínűsíthető, hogy ennek egyik oka a háború volt: a gyorsabb, egyszerűbb szolgálati kiképzésre került a hangsúly. Brelandhoz hasonlóan **William Koehler** is jelentős személyiség volt a kutyakiképzésben. Egyesek szerint ő volt az **első, aki hangsúlyozta annak fontosságát, hogy a feladatok megtanítása és végrehajtása mellett kötődjünk is a kutyánkhoz**. Az általa írt **The Koehler Method of Dog Training/ A kutyakiképzés Koehler módszere** hatalmas sikert aratott. Az újdonságok között kell megemlítenünk, hogy könyvében kihangsúlyozta a megfelelő pórázkezelést és a kutyák érző lényként történő kezelését. A következő fordulatot **Karen Pryor 1984-ben megjelenő Don't Shoot the Dog/ Ne lödd le a kutyát c. könyve volt**. Főként az állattal történő **együttműködésről** szólt, ellentétben az addigi könyvekkel, melyek főként az állat betörését és akaratának leigázását taglalták. Innentől vált világszerte elterjedtté a pozitív megerősítésen alapuló együttműködés a kutyával, egyre inkább háttérbe szorítva a

klasszikus módszert. Ma már világszerte gyakoribb a pozitív megerősítésen alapuló alapengedelmes kiképzés, mint a klasszikus kényszerítésen alapuló parforce módszer.

A kiképzésben használatos eszközök sokszor függnek a kutya és a gazda tulajdonságaitól, a megtanítandó feladat vagy megoldandó viselkedésprobléma mibenlététől, illetve az egyéni preferenciáktól. Az alábbiakban a teljesség igénye nélkül sorolunk fel pár, gyakran használt eszközt. A **póráz** anyaga lehet bőr, textil, biothane vagy ahhoz hasonló gumírozott anyag. Fontos, hogy jó fogása legyen, és ne sérthesse meg a kiképző kezét. Kiválasztásánál nagyon lényeges a megfelelő karabiner kiválasztása. A karabinernek meg kell tartania a kutya erejét akkor is, ha rángatja a pórázt, illetve lehetővé kell tennie, hogy a kutyát akkor is le lehessen csatolni a pórázról, ha az állat éppen húzza. A felhasználási céltól függően megkülönböztethetünk fix-, kiképző-, flexi- és rugalmas pórázokat. A fém láncból készült póráz – bár a pórázt elrágni megtanult kutyánál hasznos lehet – de sokszor balesetveszélyes mind a kutyára, mind a gazdára nézve, ezért használata kerülendő. A nyakörv lehet textil, bőr, gumi, biothane, műanyag vagy fém. Az amatőr kiképző kezébe elsősorban a fix nyakörv való. Helyes használat mellett a szöges-és a fojtónyakörv gyors, rövid pórázrántásokkal egy adott munka pontosítását teszi lehetővé. Kerülni kell azonban, hogy avatatlan kezek használják, mivel rosszul használva a légcsőben komoly sérülés tud okozni. Az elektromos nyakörv használata megosztja a kutyabarátokat. Egyesek szerint az állatnak felesleges szenvedést okozó brutális eszköz, míg hívei szerint a kutya távolról (akár több száz méterről) való figyelmeztetésének praktikus eszköze. A korszerű eszközök hangjelzésre is képesek, amit akár pozitív megerősítésre, akár figyelmeztetésre is lehet használni. A szöges-és fojtónyakörvhöz hasonlóan ezt az eszközt sem lehet mindenféle viselkedésproblémák megoldására használni, mivel sok esetben rosszul használva az állatban kivezetetlen frusztráció keletkezik, ami újabb viselkedésproblémákhoz fog vezetni. A különböző **hámok** használata kapcsán is megoszlanak a vélemények. Az egyszerű X, Y, nyereg és norvéghámokat következetes és pontos neveléssel ugyanolyan hatékonysággal lehet használni a hétköznapiakban, mint a nyakörvet. Így jó eszköze lehet a nyakát féltő, esetleg sérült nyakú kutya gazdájának. Egyes sportokban a faroktőnél végződő húzóhámokat használnak a kutya testének megfelelő tehermentesítése céljából, azonban ezek használata a hétköznapiakban sétálásra és engedelmes munkára nem hatékony és balesetveszélyes vagy a kutya szökéséhez vezethet.

A kiképzésnek több típusa és szintje van az elérendő céltól függően. Kölyökkorban egyik legfontosabb feladat az állat megfelelő szocializálása és különböző környezetekhez való hozzászoktatása. A **szocializáció** folyamán megtanulják, hogy más kutyákkal és az emberekkel szemben ne lépjenek fel agresszívan; illetve, hogy az őket érő agressziót is lehetőleg kitéréssel kezeljék, de mégis megtartsák közben a magabiztosságukat. Emellett elsajátítják a társas viselkedés alapvető magatartásformáit is. Az **engedelmes** képzés során a kiképző feladata - a konkrét gyakorlatok elsajátításán túl – megtanítani a gazdának a kutya irányítását, illetve az engedelmeskedés olyan szintű begyakorlása, hogy a kutya akkor is engedelmeskedjen, amikor a Gazdának semmilyen fizikai ráhatása nincs az állat tevékenységére. Általában az ültetés, állítás, fektetés, szabadon és pórázon követés, behívás és helyben maradás gyakorlatait soroljuk ide. Emellett speciális feladatokra is történhet képzés: szolgálati, terápiás, segítő, romkutató vagy valamilyen versenysportban történő részvételre. Az egyes kutyás sportokat külön fejezetben taglaljuk. A képzés történhet kutyaiskolában, külső helyszínen, háznál vagy bentlakásos módszerrel. A **kutyaiskolai** képzés magán- vagy csoportos órákon keresztül történik, utóbbi automatikusan a szocializációt is szolgálja. Mivel egyszerre több kutyával és gazdával foglalkozik a kiképző, ez a legolcsóbb képzési fajta. Nagy előnye a biztonságosan elkerített területen csoportosan végzett munka, valamint az, hogy minden eszköz rendelkezésre áll a képzéshez, illetve a különböző váratlan események kezelésére. **Külső helyszínen** történhet a tréningezés a zárt kutyaiskolához hasonlóan, de sok esetben egy kifejezett problémára vagy megtanítandó feladatra történő fókuszálás eszköze. Bizonyos ingerkörnyezeteket, szituációkat

nem lehet kutyaiskolai környezetben modellezni (pl. bevásárlóközpontban történő tréning, utazás BKV-n tb.), így ilyenkor a megfelelő külső helyszín helyes megválasztásával lehet elérni a kívánt eredményt. A **háznál képzés** esetén a kiképző házhoz jön, és csak egyetlen kutya-gazda párossal foglalkozik. Vannak olyan feladatok vagy problémák, amiknek a megtanulását leegyszerűsíti, ha a képzés a kutya saját lakókörnyezetében zajlik. További előnye, hogy a Gazda elfoglaltságának és a megtanulandó feladatnak megfelelő, a kutyaiskolai foglalkozásoktól független időpontokban is lehet foglalkozást szervezni. **Bentlakásos** képzés esetén a kutya a kiképzőnél „lakik”, ami napi többszöri gyakorlást, nagyobb intenzitást tesz lehetővé. Egy profi kiképzőnél olyan eszközök, lehetőségek is rendelkezésre állnak, amit a gazda nem tud biztosítani. Mivel a gazda a képzésnél nincs jelen, neki ez a legkényelmesebb képzési fajta. Mivel a képzést nem a gazda végzi és a képzés idejére a gazda szerepét a kiképző veszi át, ezért a gyakorlatok levezénylését a gazdának is külön meg kell tanulnia, valamint a párosnak össze is kell csiszolódnia.

A helyszíntől függetlenül egy kiképző először mindig feltérképezi az adott párosigényeit és tulajdonságait és ennek megfelelően tervezi meg az egyénre szabott tréningeket.

Hogyan kezdjük neki ennek alapján egy új esetfelvételnek verseny-vagy vizsgacél esetén?

1. cél meghatározása
2. a kutya alkalmasságának megállapítása
3. a gazda alkalmasságának megállapítása
4. a páros tudásszintjének felmérése
5. szükséges vizsga/versenyfeladatok kritériumainak megállapítása
6. megfelelő eszközök beszerzése
7. az egyes feladatokat alkotó viselkedések felépítésének megtervezése
8. tréning idejének részcélokra történő bontása

Hogyan kezdjük neki ennek alapján egy új esetfelvételnek viselkedésprobléma esetén?

1. cél meghatározása (enélkül el se induljunk):
2. viselkedés alapjainak a felderítése (félrekezelés elkerülése)
3. állatorvosi problémák kizárása
4. köztes lépések megfogalmazása (kis célok)
  - a. új asszociációk kialakítása, szükség esetén alternatív viselkedések tanítása a kutya korának, viselkedésének, teherbíróképességének figyelembevételével + a gazda képességei is fontosak
  - b. inger erőssége-távolság-segítség mértéke
5. szükséges technikák átgondolása:
  - a. korábban főleg pozitív büntetést és negatív megerősítésen alapuló technikákat alkalmaztak
  - b. napjainkban inkább pozitív megerősítésen és negatív büntetésen alapulókat → mi ennek az oka? → régebben a kutya céllal voltak képezve, leginkább a stabil idegrendszerűeket használták olyan célra, amire szelektáltak → alpból akartak dolgozni és sokszor elég volt gátolni vs. MA: mindenki is kutyaiskolába jár, főleg társállat kutya, sokszor nem a tenyésztési célra használva vagy nagyon gyenge idegrendszerűek
  - c. megfelelő belsőállapot erősítése, helyettesítő viselkedés tanítása

- d. ingerelárasztás: helyette inkább a fokozatosságot részesítsük előnyben
- e. esetleges gyógyszeres komplementer terápia → állatorvossal együtt!